

ΝΕΟΑΤΤΙΚΟΝ ΑΝΑΓΛΥΦΟΝ ΤΩΝ ΝΥΜΦΩΝ
ΕΝ ΤΩ ΜΟΥΣΕΙΩ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΥΠΟ ΦΟΙΒΟΥ Δ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΛΟΥ

Μεταξὺ τῶν διαφόρων ἄλλων ἀρχαίων, ἅτινα μετὰ τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς ἀσπίδος τῆς Φειδιακῆς Παρθένου ἀπεικονισθεῖσαν Ἀμαζονομαχίαν πινάκων (Φ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΛΟΥ Ἡ ἀσπίς τῆς Ἀθηνᾶς Παρθένου τοῦ Φειδίου) ἀνειλκύσθησαν πρὸ εἰκο-

Εἰκ. 1. Ἀνάγλυφον τῶν Νυμφῶν ἐκ τοῦ λιμένος τοῦ Πειραιῶς.

σαετίας ἐκ τοῦ Πειραιικοῦ λιμένος, συγκαταλέγεται καὶ τὸ κατωτέρω δημοσιευόμενον ἀνάγλυφον (εἰκ. 1 καὶ 1^α), ὅπερ εὑρίσκεται ἐκτεθειμένον ἐν τῷ Ἀρχαιολογικῷ Μουσεῖῳ τοῦ Πειραιῶς.

Πρόκειται περὶ ὀρθογωνίου πλακῆς ἐκ πεντελησίου μαρμάρου οὐχὶ καλῆς ποιότητος, προερχομένου δὲ ἐκ τοῦ λατομείου τῆς «Σπηλιᾶς», συγκεκολλημένης ἐκ δύο

Εἰκ. 1α. Τὸ δεξιὸν ἡμισυ τοῦ ἀναγλύφου εἰκ. 1.

συναρμοζομένων, κατὰ τὸ μεγαλύτερον αὐτῶν μέρος, τεμαχίων καὶ μικρὸν ἔλλιποῦς κάτω, συνολικοῦ μήκους 1,30 μ., ὕψους 0,96 μ. καὶ πάχους 0,20 μ.

Ἐπὶ τῆς πλακῆς ταύτης, περιβαλλομένης ὑπὸ πλαισίου ἀπολήγοντος κατὰ τὰ πλάγια καὶ τὴν ἄνω πλευρὰν εἰς Λέσβιον κυμάτιον καὶ ἐπὶ προεξέχοντος ὁμαλοῦ ἐδάφους παρίστανται δεξιὰ μὲν τρεῖς γυναικεῖαι μορφαί, ἐνδεδυμέναι ποδῆρη χιτῶνα καὶ πλούσιον λεπτὸν καὶ διαφανὲς ἱμάτιον, καταλεῖπον ἀκάλυπτα μόνον τὸ πρόσωπον καὶ τὴν ἄκραν ἀριστερὰν χεῖρα, δι' ἧς κρατεῖ ἐκ τοῦ ἄκρου τοῦ ἐκ τοῦ ὄμου καταπίπτοντος ἱματίου

ἡ δευτέρα τὴν πρώτην καὶ ἡ τρίτη τὴν δευτέραν μορφήν. Καὶ αἱ τρεῖς κινοῦνται ἐν ἑλαφρῶ ὀρχήσει πρὸς τὰ ἀριστερά, ἔνθα ὑπάρχει βωμὸς καὶ δένδρον, εἰς τὸ ἄκρον δὲ ἀριστερὰ ἰκέτις, ὡσαύτως ἐν πολυπύχῳ ἐξωσμένῳ ποδήρει χιτῶνι καὶ ἱματίῳ περιβάλλοντι τὸν κορμὸν μέχρι καὶ τῶν γονάτων, ἀλλὰ καταλείποντι ἀνοικτὸν τὸ πρὸ τοῦ στήθους μέρος, ἥτις πρὸς τὴν αὐτὴν κατεύθυνσιν προσβλέπουσα καὶ ἰσταμένη μᾶλλον ἢ βαδίζουσα, ὑψοῖ τὸν πῆχυν τῆς δεξιᾶς τῶν κατὰ τὸν ἀγκῶνα κεκαμμένων χειρῶν — οἱ βραχίονες κατέρχονται παρὰ τὸ σῶμα —, προβάλλουσα ἀνοικτὴν πρὸς τὸν θεατὴν τὴν παλάμην.

Αἱ ὀρχοῦμεναι τρεῖς μορφαὶ εἶναι μὲν, ὡς εἴπομεν, ὁμοιομόρφως ἐνδεδυμένοι, ἀλλὰ παρουσιάζουσι σπουδαίας διαφορὰς κατὰ τε τὴν πτύχωσιν τοῦ ἱματίου κυρίως καὶ τὴν ἐν γένει στάσιν αὐτῶν.

Οὕτως ἡ πρώτη καὶ ἡ τελευταία μορφή, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἐν κατατομῇ μεσαίαν, ἔχουσιν ἐστραμμένον τὸ στήθος κατὰ τὸ $\frac{1}{3}$ πρὸς ἀριστερά. Ὡσαύτως ἐνῶ καὶ αἱ τρεῖς κατὰ τὸ ἐν σκέλος, τὸ ἰσχυρῶς κεκαμμένον κατὰ τὸ γόνυ, στηρίζονται ἐπὶ τῶν δακτύλων, ἡ μὲν πρώτη καὶ ἡ δευτέρα βαίνουσιν ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς (ὁ ἄκρος ποὺς τῆς πρώτης μορφῆς κατὰ λάθος ἀπεδόθη ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ ἀντιγραφέως ὡς δεξιός), ἡ δὲ τελευταία ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ.

Ἡ πρώτη ἔχουσα κατὰ κρόταφον κυρίως τὴν κεφαλὴν φέρει τὴν ἄκρον τῆς κατὰ τὸν ἀγκῶνα κεκαμμένης ἀριστερᾶς χειρὸς χαλαρῶς παρὰ τὴν ὀσφύν, ἐν ᾧ διὰ τῆς ὑψωμένης ἐτέρας καλύπτει διὰ τμήματος τοῦ ἱματίου τὸν λαιμὸν καὶ τὸ μέχρι τῶν χειλέων κάτω μέρος τοῦ προσώπου αὐτῆς.

Ἡ δευτέρα ἔχουσα, ὡς ἐλέχθη ἤδη, τὸ σῶμα ἐν πλήρει κατατομῇ στρέφει ἑλαφρῶς πρὸς ἀριστερὰ τὴν πρὸς τὰ κάτω ὀλίγον κλίνουσαν κεφαλὴν.

Ἡ τρίτη τέλος, ἔχει εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἐστραμμένην τὴν ἑλαφρῶς κεκλιμένην πρὸς ἀριστερὰ κεφαλὴν, ὥστε παρισταμένη κατὰ μέτωπον καὶ τι πλεον, δίδει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι προσπαθεῖ νὰ ἴδῃ πρὸς τὰ κάτω καὶ πρὸς τὰ ὀπίσω.

Περὶ τῶν δύο τελευταίων ἄς προστεθῇ, ὅτι διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς συγκρατοῦσιν ἐπὶ τοῦ στήθους μέρος τοῦ ἱματίου.

Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, κεκοσμημένης δι' ἐπιμεμελημένης καὶ ἐν τῷ μέσῳ χωριζομένης κόμης καὶ αἱ τρεῖς μορφαὶ φέρουσι κεκρῦφαλον, ὅστις εἰς μὲν τὴν πρώτην καλύπτων κυρίως τὸ κάτω μόνον ὀπίσθιον μέρος τῆς κόμης καὶ τὸν αὐχένα (;), συγκρατεῖται διὰ δύο πλατειῶν ταινιῶν, διερχομένων ὀπισθεν τῶν ὠτων, εἰς δὲ τὰς λοιπὰς ἐμφανίζεται δίκην ἀπλῆς καλύπτρας ἢ κρηδέμου. Τῆς μεσαίας μάλιστα τὸ ἐκτὸς κεκρυφάλου παραμεῖναν ἄκρον τῆς πλουσίας καὶ βοστρυχῶδους κόμης καταπίπτει πρὸς τὰ ὀπίσω εἰς παχύτατον πλόκαμον (κρωβύλον).

Καὶ αἱ τρεῖς μορφαὶ φέρουσι σανδάλια, ὧν διακρίνονται καλῶς τὰ κατῦματα μόνον. Οἱ ἱμάντες θὰ ἦσαν, ἀφαλῶς, δεδηλωμένοι διὰ χρώματος.

Ὡς πρὸς τὴν ἰκέτιδα, τέλος, μεγαλοπρεπῆ ὄντως κατὰ τὴν ἐμφάνισιν καὶ λίαν σοβαρὰν κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ προσώπου συμπληρωματικῶς λέγομεν, ὅτι ἡ καὶ ταύτης ἐπιμεμελημένη ἀλλ' ἀπλουστερα κόμη εἶναι ἄνευ κεκρυφάλου, κάτωθεν δὲ τοῦ ἱματίου αὐτῆς, οὔτινος τὸ συνεπτυγμένον ἄκρον κρέμαται ἀπὸ τοῦ ὀριζοντίως φερομέ-

νου πήχεως τῆς πρὸς ὀρθὴν γωνίας κεκαμμένης δεξιᾶς, ἐξέχει τὸ μακρὸν διπλοῖδιον τοῦ ποδήρους χιτῶνος.

Τὰ πρόσωπα καὶ αἱ ἄκραι χεῖρες — ἦτοι τὰ γυμνά, γενικῶς, μέρη — τῶν μορφῶν εἶναι τελείως λελεασμένα καὶ λίαν στίλβοντα. Ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων διακρίνονται ἴχνη τῆς ῥίνης. Χρησὶς τρυπάνου παρατηρεῖται εἰς τὸ ἄκρον τῶν χειλέων καὶ εἰς τὴν ἔσω γωνίαν τῶν ὀφθαλμῶν.

Διὰ τὴν παρατηρουμένην καμπύλην ἐπὶ τοῦ κάτω πλατέος πλαισίου φρονοῦμεν

Εἰκ. 2. Τεμάχιον ἀναγλύφου τῶν Νυμφῶν ἐκ τοῦ λιμένος τοῦ Πειραιῶς.

ὅτι ὁ τεχνίτης θὰ ἀπεπειράθη ἀρχικῶς, ἵνα τὴν ὅλην παράστασιν λαξεύσῃ πολὺ χαμηλότερον, εἰς τὸ σημεῖον δὲ τοῦτο θὰ ἀπεδίδοτο ὁ βωμός.

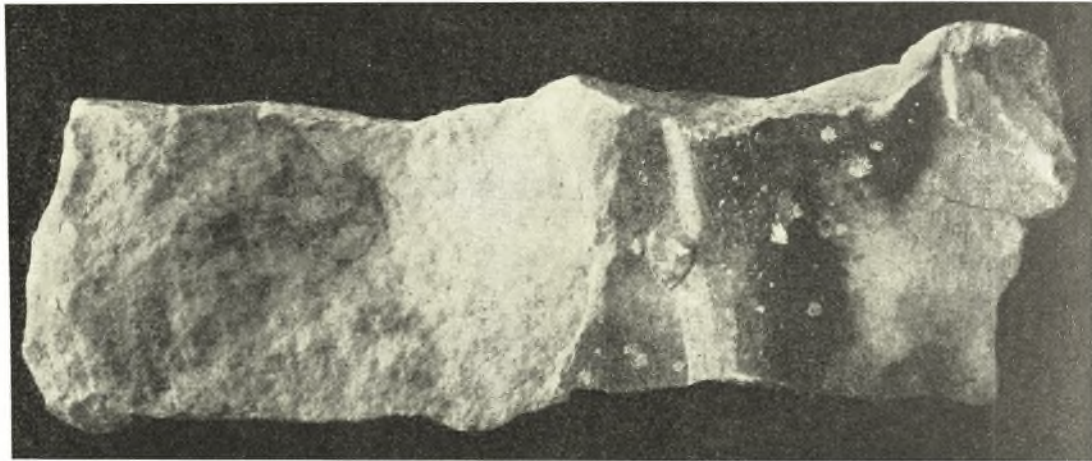
Ἡ ὀπισθία πλευρὰ τῆς πλακῆς εἶναι ἀδρῶς εἰργασμένη.

Καὶ τοῦ ἀναγλύφου τούτου, ὅπερ, ὡς καὶ ἀλλαγῶ ἐσημείωσα (Φ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΛΟΣ ἔ.ἀ. σ. 70), εἶναι σύγχρονον κατασκευάσμα πρὸς τοὺς πίνακας τῆς ἀττικῆς Ἀμαζονομαχίας, ἦτοι τοῦ δευτέρου μ.Χ. αἰῶνος, καὶ προϊόν τοῦ αὐτοῦ νεοαττικοῦ ἐργαστηρίου, ὡς δεικνύει ἄλλως ὁ τρόπος τῆς ἐργασίας, ἀλλὰ καὶ τὸ σχῆμα, αἱ διαστάσεις καὶ ἡ πλαισιώσεις τῆς πλακῆς, ἔχομεν καὶ ἄλλας ἐπαναλήψεις ἐν τῷ βυθῷ τοῦ λιμένος τοῦ Πειραιῶς, ὧν ἀνεσύρθησαν μέχρι τοῦδε τὰ ἐν εἰκόσι 2 καὶ 3 τεμάχια.

Ἐπὶ τοῦ ἐνός (εἰκ. 2), σφζοντος ὕψος 0,27 μ., μῆκος 0,39 μ., πάχος 0,12 μ., προερχομένου δὲ ἐκ τοῦ δεξιῶ μέρους τῆς πλακῆς, διατηρεῖται τὸ ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ μέχρι τῆς ὀσφύος τῆς τελευταίας τῶν ὀρχουμένων μορφῶν καὶ ἐπὶ τοῦ ἑτέρου (εἰκ. 3), σφζοντος ὕψος 0,14 μ., μῆκος 0,40 μ. καὶ πάχος 0,12 μ. ἀναγνωρίζεται εὐκόλως ὁ δεξιὸς ἀγκὼν τῆς πρώτης μορφῆς μετὰ τμήματος τοῦ κορμοῦ τοῦ ὀπισθεν τοῦ κυλινδρικοῦ βωμοῦ

υπάρχοντος δένδρου. Τὰ δύο ταῦτα τεμάχια δὲν ἀποκλείεται καὶ νὰ συνανήκωσιν. Πάντως ὁ τρόπος ἐργασίας αὐτῶν (βλ. τεμάχιον εἰκ. 2) συγκρινόμενος πρὸς τὸν ἐπὶ τοῦ διασωθέντος ὀλοκλήρου προδίδει ἀσφαλῶς ἑτέραν τοῦ ἐργαστηρίου χεῖρα.

Τὸ ὑπὸ ἐξέτασιν ἀρχαῖον ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν γνωστῶν ἀναθηματικῶν ἀναγλύφων¹, ἐφ' ὧν κατὰ τὸ πλεῖστον ἐντὸς σπηλαίου καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ ποιμενικῶν θεοτήτων εἰκονίζεται ὁ Ἑρμῆς σύρων συνήθως τὴν ὀμάδα τῶν ὄρχουμένων, βαδίζουσῶν ἢ ἡρέμα ἰσταμένων τριῶν γυναικῶν, περὶ τῶν ὁποίων ἀφ' οὗ διαδοχικῶς ἐλέ-

Εἰκ. 3. Τεμάχιον ἀναγλύφου τῶν Νυμφῶν ἐκ τοῦ λιμένος τοῦ Πειραιῶς.

χθη ὅτι παριστῶσι τὰς Ὁρας ἢ τὰς Ἐποχὰς τοῦ Ἔτους, τὰς Χάριτας, τὰς Κεκροπίδας, τὰς τρεῖς πρωταρχικὰς Μούσας, τὴν τριπλῆν Ἑκάτην ἢ ἀκόμη τὰς Εὐμενίδας, τὰς Ἡλιάδας καὶ ἄλλα, τελικῶς, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐπιγραφῶν κυρίως, ὡς τὰ μνημεῖα ταῦτα φέρουσιν, ὡς καὶ τοῦ μέρους τῆς προελεύσεως αὐτῶν, ἐπεκράτησεν ἡ γνώμη ὅτι

1 Τὰ κυριώτερα τούτων εἶναι τὰ ἑξῆς:

- 1) Τὸ τοῦ Ἀσκληπιείου (τοῦ Ἀρχάνδρου), ΑΘΗ. ΜΙΤΤ. V πίν. VII σ. 206.
- 2) Τὸ τῆς Σπάρτης ἢ Μεγαλοπόλεως, ANNALI INST. ARCH. L₂ σ. 292.
- 3) Τὸ τοῦ Ἰαναθηναϊκοῦ Σταδίου, PACIAUDI Monum. Pelop. I σ. 207.
- 4) Τὸ τοῦ Διτύλου, ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ Ἀθήναιον I σ. 167.
- 5) Τὸ τῶν Ἀθηνῶν (;) (τοῦ Μουσείου Worsley), VISCONTI Mus. Worsley πίν. IV. MÜLLER καὶ WIESELER Denkmäler II σ. 44.
- 6) Τὸ τοῦ Πειραιῶς, KEKULÉ Antike Bildwerke in Theseion 381. REV. ARCH. 1866 σ. 350. SCHÖNE Griechische Reliefs πίν. XXVIII ἀρ. 117 σ. 58.
- 7) Τὸ τῆς Ἐλευσίνος, BCH 1881 πίν. 7 σ. 351.
- 8) Τὸ τῶν Μεγάρων, ΑΘΗ. ΜΙΤΤ. III σ. 200 — FURTWÄNGLER Sammlung Sabouroff I πίν. 28.
- 9) Τὸ τῆς Πάρου, MÜLLER καὶ WIESELER ἔ.ἀ. 63, 814.
- 10) Τὸ τῆς Καλλιπόλεως, AZ 1854 σ. 512.

11) Τὸ τοῦ Revigo, SCHÖNE ἔ.ἀ. σ. 58.

- 12) Τὸ τοῦ Κυρηναίου, KEKULÉ Skulptur σ. 199.
- 13) Τὸ τῶν Ἀθηνῶν, LE BAS Voy. arch. Monum. fig. πίν. 59 — MÜLLER καὶ WIESELER ἔ.ἀ. 43, 545.
- 14) Τὸ τῶν Ἀθηνῶν, SCHÖNE ἔ.ἀ. πίν. XXVIII, 118 σ. 58.
- 15) Τὸ τῶν Ἀθηνῶν, Ἐφημ. Ἀρχ. πίν. 18, 389.
- 16) Τὸ τῶν Ἀθηνῶν, AZ 1880 σ. 10 ἰχνογράφησις.
- 17) Τὸ τῶν Ἀθηνῶν, ΑΕ 1903 εἰκ. ἐν σ. 39.
- 18) Τὸ τοῦ Ἐγέλου, ΑΕ 1893 πίν. 10.
- 19) Τὸ τοῦ Ἄντρου τῆς Πάρνηθος, ANNALI πίν. L₈.
- 20) Τὸ τοῦ Ἄντρου τῆς Πάρνηθος, ΑΕ 1905 σ. 99 εἰκ. 1.
- 21) Τὸ τοῦ Ἄντρου τῆς Πάρνηθος, ΑΕ 1905 σ. 119 πίν. 3.
- 22) Τὸ τοῦ Σπηλαίου τῆς Βάρης, AJA 1903 πίν. III.
- 23) Τὸ τοῦ Σπηλαίου τῆς Βάρης, AJA 1903 πίν. IV.
- 24) Τὸ τοῦ Σπηλαίου τῆς Βάρης, AJA 1903 πίν. V.
- 25) Τὸ τῆς Λαμφάκου, SCHNEIDER Album πίν. 11.
- 26) Τὰ τῆς Σόφρας, BCH 1897 σ. 130-1.

εἰκονίζουσι τὰς Νύμφας¹ (MICHAELIS *Annali Inst. Arch.* σ. 292. FURTWÄNGLER *Ath. Mitt.* III σ. 172. MILCHHÖFER *Ath. Mitt.* I σ. 206).

Ἡ Πειραϊκὴ μαρμαρίνη πλάξ ὡς πρὸς τὰ κύρια αὐτῆς πρόσωπα, δῆλα δὴ τὴν τριάδα τῶν ὀρχουμένων Νυμφῶν συγγενεῦει πρὸς ἱκανὰ ἐκ τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων ἀναθηματικῶν ἀναγλύφων².

Οὐδεὶς δύνатаι νὰ ἀρνηθῆ ὅτι αἱ Νύμφαι π.χ. τοῦ ἀναγλύφου τῆς Σπάρτης (ΣΒΟΡΩΝΟΥ Ἔθν. Ἀρχ. Μουσεῖον ἀριθ. 1449 πίν. LXXVI), αἱ ἀντιστρόφως κινού-

Εἰκ. 4. Τὸ τῆς Ἐλευσίνος ἀνάγλυφον τῶν Νυμφῶν (BCH 1881 πίν. 7).

μεναι, δὲν ἐνθυμίζουσιν ἐν πολλοῖς καὶ μετὰ μικρῶν παραλλαγῶν (ἐνταῦθα μόνον ἢ πρώτη στηρίζεται ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ποδός) τὰς τοῦ ἡμετέρου. Οὐχὶ μόνον συνδέονται πρὸς ἀλλήλας ἀκριβῶς κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλὰ καὶ ὁμοιάζουσιν ἀπολύτως αἱ πρῶται ὡς πρὸς τὴν διάθεσιν τῶν χειρῶν καὶ αἱ μεσαῖαι ὡς πρὸς τὴν κόμμωσιν

Ἐπίσης ἢ πρώτη τῶν ὁμοιομόρφως ἐπὶ τοῦ ἀναγλύφου τῆς Βάρης (βλ. AJA. 1903 πίν. IV), εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν ἀντίστοιχον ἐπὶ τοῦ Πειραϊκοῦ κατὰ τὴν στάσιν, τὴν φόρησιν τοῦ ἐνδύματος καὶ τὰς πτυχώσεις, ἢ δὲ τελευταία πάλιν ἐξ αὐτῶν ὁμοιάζει

¹ Ἐπὶ τῶν ἀρχαίων μνημείων εἰκονίζονται τρεῖς συνήθως αἱ Νύμφαι. Κατὰ τοὺς ἀρχαίους ὁμως συγγραφεῖς εἶναι τέσσαρες (ΠΑΥΣΑΝ. VI, 22,7 «ὀνόματα δὲ ἰδίᾳ μὲν ἐκάστη τῶν νυμφῶν Καλλιφάνεια καὶ Συνάλασις καὶ Πηγαία τε καὶ Ἰασίς») πέντε (ΠΑΥΣΑΝ. VIII, 31,4 «πεποιήνται δὲ ἐπὶ τραπέζης καὶ Νύμφαι. Νέδα μὲν Δία φέρουσά ἐστι νήπιον παιδα, Ἀνθρακία δὲ Νύμφη τῶν Ἀρκαδικῶν καὶ αὐτὴ δᾶδα ἔχουσα ἐστίν, Ἄγνώ δὲ τῇ μὲν ὕδριαν, ἐν δὲ τῇ ἑτέρα χειρὶ φιάλην. Ἀγχιρόης δὲ καὶ Μυρτωέσσης εἰσὶν ὕδριαί τὰ φορήματα καὶ ὕδωρ δῆθεν ἐπ' αὐτῶν κάτεισιν») ἀλλὰ καὶ εἴκοσι (ΑΠΟΛΛ. III 12. 6).

Τὸ μοναδικὸν ἀρχαῖον μνημεῖον, ἐφ' οὗ σημειοῦνται αἱ Νύμφαι ὑπὸ διάφορα ὅμως ὀνόματα εἶναι τὸ τοῦ Μουσεῖου τῆς Νεαπόλεως (JHS 1890 σ. 284, REINACH R.R. III, 66,6).

² Ὁ Furtwängler (ἔ.ἀ. σ. 182) ὑποστηρίζει ὅτι ἀπαξάπαντα τὰ μνημεῖα ταῦτα ἔχουσι κοινὴν προέλευσιν δηλ. αὐτὸν τοῦτον τὸν τύπον τῶν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως Χαρίτων, τὸν ὁποῖον μάλιστα ἢ ἀττικὴ τέχνη διεφήμισεν εἰς πάντας τοὺς τόπους, τελικῶς δ' ἐφήρμοσε καὶ εἰς ἄλλας θεότητας. Πρὸς τὴν γνώμην δὲ ταύτην συμφωνεῖ ὁ E. Pottier, διατυπῶν ὁμως καὶ ὠρισμένας ἐπιφυλάξεις (BCH 1881 σ. 349).

— ὅσον ἐπιτρέπει βεβαίως νὰ εἰκάσωμεν τὸ σφζόμενον αὐτῆς μέρος — κατὰ τὴν στάσιν πρὸς τὴν ἀντίστοιχον τοῦ ἡμετέρου. Ἡ μορφὴ αὕτη ὡς πρὸς τὴν πτύχωσιν τοῦ ἱματίου πλησιάζει περισσότερο πρὸς τὴν τρίτην τοῦ Ἐλευσινιακοῦ.

Ἐκεῖ ὅμως, ἔνθα ἡ ὁμοιότης εἶναι ἀναμφισβήτητος, εἶναι τὸ ἀνάγλυφον τῆς Ἐλευσίνος (*εἰκ. 4*). Ἐνταῦθα δὲν ἔχομεν τὰς Νύμφας μόνον ὁμοιομόρφως βαινούσας ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον συνδεδεμένας ἀλλήλαις, ὁμοιομόρφως δὲ ἐνδεδυμένας καὶ ὀρχουμένας, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν πτύχωσιν τοῦ ἱματίου καὶ τὴν στάσιν τῶν μορφῶν — τὸν δεξιὸν πόδα καὶ ἐδῶ κάμπουσιν αἱ δύο πρῶται, ἐν ᾧ ἡ τελευταία τὸν ἀριστερὸν — καὶ τὴν κίνησιν τῶν μελῶν καὶ τὴν θέσιν τῆς κεφαλῆς δὲν φαίνεται νὰ διαφέρωσι.

Παρὰ τὰ ἀνωτέρω ὅμως τὸ σύμπλεγμα τοῦτο καὶ μεταξὺ τῶν ἐν λόγῳ δύο ἀναγλύφων ἐμφανίζει ἐλαφρὰς μὲν, ἀλλ' ἀξιολόγους διαφορὰς. Ἐπὶ τοῦ Ἐλευσινιακοῦ δηλαδὴ ἀναγλύφου ἐκτὸς τῆς φυσικωτέρας πτυχώσεως τῶν ἐνδυμάτων, ὅπερ καταφαίνεται μὲν ἀμέσως παρὰ τὴν ἡμελημένην ἐξεργασίαν τῶν λεπτομερειῶν, δικαιολογεῖται δὲ πλήρως, ἀφ' οὗ πρόκειται περὶ δημιουργήματος τοῦ 4^{ου} π.Χ. αἰῶνος (BCH 1880 σ. 478,3) παρατηροῦμεν ὅτι: 1) αἱ μορφαὶ σχετικῶς εὐρίσκονται πλησιέστερον πρὸς ἀλλήλας, 2) ἡ ὀπισθεν κρατεῖ τὴν προηγουμένην οὕτω πως ἐκ τοῦ ἱματίου, ὥστε ἰκανὸν μέρος τοῦ ἄκρου αὐτοῦ κρέματα ἐκ τῆς ἄκρας χειρὸς πρὸς τὰ κάτω, 3) ἡ πρώτη Νύμφη κάμπει τὴν ἀριστερὰν χεῖρα λίαν ἐλαφρῶς, διὰ δὲ τῆς ὑπὸ τὸ ἱμάτιον ἐτέρας καλύπτει τὸ πρόσωπον μέχρι τῆς ῥινός, 4) ἡ δευτέρα ἔχει περισσότερο πρὸς τὰ κάτω τὴν κεφαλὴν καὶ παρουσιάζει τὸ ἄνω μέρος τοῦ σώματος πρὸς τὸν θεατὴν, ὡς ἡ ἐπὶ τοῦ Πειραιικοῦ ἀναγλύφου, 5) ἡ τρίτη τέλος ἔχουσα τὸ σῶμα ἐν πλήρει κατατομῇ, ὡς ἡ δευτέρα ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου, ἐμφανίζεται καλύπτουσα διὰ τοῦ ἱματίου — ἀντὶ τῆς καλύπτρας — ἐκτὸς τῆς κεφαλῆς, ὀλόκληρον τὸν λαιμὸν καὶ μικρὸν τοῦ δεξιοῦ μέρους τοῦ προσώπου.

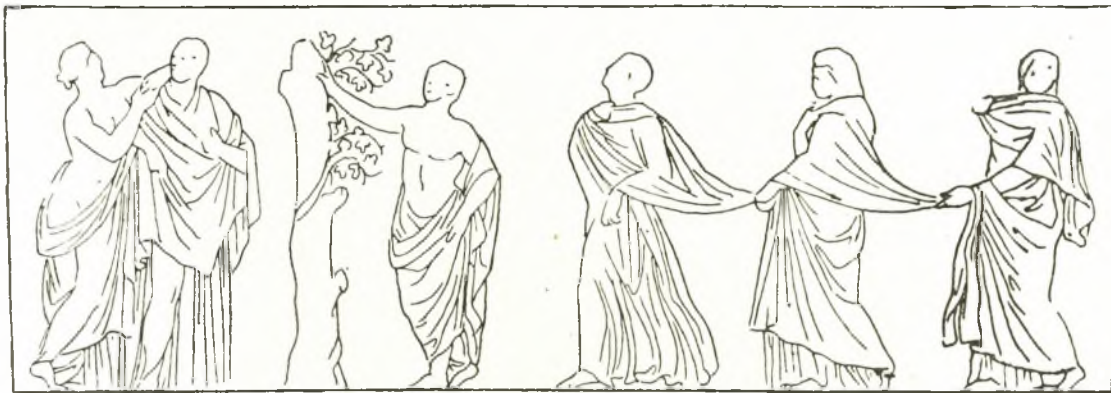
Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν διάθεσιν τῶν πτυχῶν παρουσιάζουσιν αἰσθητὰς διαφορὰς. Τὸ τῆς Ἐλευσίνος δὲν εἶναι μόνον ἀπηλλαγμένον τῶν πολλῶν λεπτῶν καὶ λίαν ἐξεζητημένων πτυχῶν, δι' ὧν αἱ τρεῖς Νύμφαι κοσμοῦνται ἐπὶ τοῦ Πειραιικοῦ, ἀλλ' ὅπως βλέπομεν παρὰ τὸ ἀποτετριμμένον τῆς ἐπιφανείας, τὸ κάτω τοῦ ἱματίου τῆς δευτέρας καὶ τρίτης ἀπολήγει ἀντιθέτως ἂν ὄχι τοξοειδῶς, τοῦλάχιστον εἰς εὐθείαν γραμμὴν. Γενικώτερον δὲ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ ἐπὶ τοῦ Πειραιικοῦ ἀναγλύφου παρατηρουμένη καμπύλωσις τῶν πτυχῶν — βλ. τὸ καταπίπτον ὀπισθεν μέρος τοῦ ἱματίου καὶ τῶν τριῶν μορφῶν, ὡς καὶ τὸ κάτωθεν τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τῆς τελευταίας — ἀποδίδεται ἐπὶ τοῦ ἐξ Ἐλευσίνος δι' εὐθειῶν.

Τὸ σύμπλεγμα ὅμως τοῦτο τῶν Νυμφῶν σφζεται ἐπὶ πλέον πανομοιότυπος ἐπαναλαμβανόμενον καὶ ἐπὶ τῶν ἀμέσως κατωτέρω παρατιθεμένων τεσσάρων ἀρχαίων μαρμαρίνων μνημείων, ἅτινα εἶναι γνωστὰ ἀπὸ μακροῦ χρόνου.

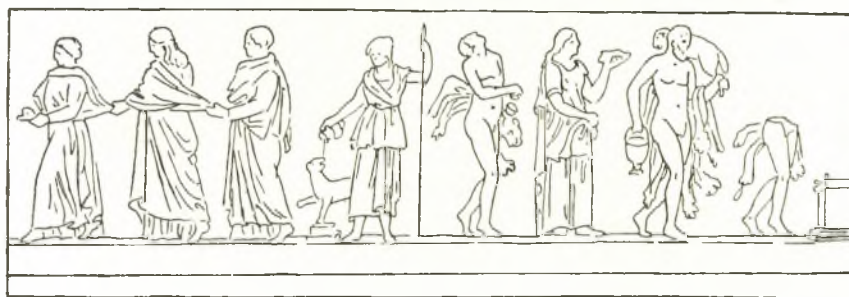
Α. Ἐπὶ τῆς στρογγύλης βάσεως — προστομιαίου φρέατος — τῆς Villa Albani (HAUSER Die neoattischen Reliefs σ. 32 ἀριθ. 40) (*εἰκ. 5*).

Αἱ μετὰ τῆς Δήμητρος, τῆς Κόρης καὶ τοῦ ἐπὶ τοῦ δένδρου στηριζομένου Ἰάχου

ἢ Διονύσου (REINACH R.R. III 135,1)¹ εἰκονιζόμεναι ἐνταῦθα Νύμφαι παραβαλλόμεναι πρὸς τὰς τοῦ Πειραιαικοῦ ἀναγλύφου παρουσιάζουσιν, ὡς βλέπομεν, τὰς ἐξῆς ἐπουσιώδεις διαφοράς: ἡ πρώτη Νύμφη φέρει τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ἄνω καὶ ὀπίσω, ἐν ᾧ τὸ ἄκρον τοῦ πρὸς τὰ ὀπίσω πίπτοντος ἱματίου δὲν εἶναι συνεπτυγμένον, ἀλλὰ τριγωνικοῦ σχή-

Εἰκ. 5. Ἡ στρογγύλη βᾶσις τῆς Villa Albani (REINACH R. R. III, 135,1).

Εἰκ. 6. Ὁ στρογγύλος βωμὸς τῆς Βερόνης (REINACH R.R. III, 436,1).

ματος καὶ πλέον ἀνεπτυγμένον καὶ τοῦ τῆς δευτέρας μορφῆς, ἧς πάλιν ἡ ἄκρα δεξιὰ χεὶρ εἶναι γυμνὴ καὶ οὐχὶ κάτωθεν τοῦ ἱματίου.

Β. Ἐπὶ στρογγύλῳ βωμοῦ τῆς Βερόνης (HAUSER ἔ.ἀ. σ. 21, ἀριθ. 29. — REINACH R. R. III, 436,1).

Ἐνταῦθα — (εἰκ. 6) — ἔχομεν ἑκατέρωθεν τοῦ κατ' ἐνώπιον εἰκονιζομένου Διονύσου, ὅστις χεεὶ τὸ περιεχόμενον τοῦ κανθάρου του ἐπὶ ἐνὸς πάνθηρος, ἀριστερὰ μὲν τὴν γνωστὴν τριάδα τῶν Νυμφῶν, δεξιὰ δὲ κατὰ σειρὰν τὸν Πᾶνα, Μαινάδα, Σειλινὸν καὶ Σάτυρον, πάντας κινουμένους πρὸς τετράγωνον βωμόν.

Ὡς πρὸς τὰς Νύμφας ἐν τῇ ἀπεικονίσει ταύτῃ παρατηροῦμεν ὅτι καὶ αἱ τρεῖς προσβλέπουν ὁμοιομόρφως πρὸς ἀριστερά, ἐν ᾧ συγχρόνως ἡ πρώτη μὲν ἐξ αὐτῶν κρατοῦσα δυσδιάκριτόν τι ἀντικείμενον ἐν τῇ κεκαμμένη κατὰ τὸν ἀγκῶνα καὶ εὐθέως προτεινομένη ἀριστερᾷ χειρὶ, προβάλλει περισσότερον τὸ ἀριστερὸν σκέλος, ἡ δὲ τελευταία, φέρουσα καὶ μακρὰν κόμην κρεμαμένην πρὸς τὰ ὀπίσω (μὴ ἀποδοθεῖσαν ἐνταῦθα κατὰ τὸν Hauser) κάμπτει ἐλαφρότερον τὸν δεξιὸν πόδα.

¹ Ὁ HAUSER ἔ.ἀ. ὡς πρὸς τὸν χαρακτηρισμὸν τῶν μορφῶν τούτων μεγάλας ἐκφράζει ἀμφιβολίας.

Ὁ Hauser ἐξετάζων ἔ.ἀ. τὸ μνημεῖον τοῦτο παρατηρεῖ, ὅτι οἱ δύο οὗτοι χοροὶ ἀπομακρύνονται τοῦ Διονύσου, ἀντί, ὡς θὰ ἀνέμενέ τις, νὰ βαδίζωσι πρὸς αὐτόν.

Ἔχομεν βεβαίως αὐτὴν τὴν ἐντύπωσιν διότι λησμονοῦμεν, νομίζω, ὅτι τὸ κέντρον τῆς ὅλης παραστάσεως ὀφείλει νὰ θεωρηθῇ ὁ βωμός, πρὸς ὃν κινοῦνται καὶ αἱ δύο ὁμάδες, αἵτινες πάλιν ἔχουσιν ἐν τῷ μέσῳ τὸν Διόνυσον, τοποθετηθέντα εἰς σημεῖον κείμενον ἔναντι ἀκριβῶς τοῦ βωμοῦ ἢ τὸν Διόνυσον μετὰ τοῦ Πανός.

Γ. Ἐπὶ τοῦ ἐκ Τριπόλεως τῆς Ἀφρικῆς ἀναγλύφου τῆς Συλλογῆς τοῦ Swainson Cauper BSA III 1896/7 σ. 171, πίν. XVI (*εἰκ. 7*).

Αἱ μεμονωμένως ἀποδοθεῖσαι ἐπ' αὐτοῦ Νύμφαι ἀποτελοῦσι πιστότατον ἀντίγρα-

Εἰκ. 7. Τὸ ἐκ Τριπόλεως τῆς Ἀφρικῆς ἀνάγλυφον τῶν Νυμφῶν (BSA III 1896-1897 πίν. XVI).

φον τῶν ἐπὶ τοῦ Πειραιικοῦ ἀναγλύφου εἰκονιζομένων, διότι ἐν τε τῇ καθόλου συνθέσει, καὶ ἐν τῇ ἀποδόσει τῶν λεπτομερειῶν οὐδεμίαν ἄλλην ἐμφανίζουσι διαφορὰν ἔξαιρέσει τῆς περισσοτέρας πτυχώσεως, ἣτις σημειοῦται ἐνταῦθα ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς κνήμης τῆς τρίτης μορφῆς.

Δ. Ἐπὶ νεοατικῶν κρατῆρος ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Μουσείῳ τῆς Τέχνης τῆς Ν. Ὑόρκης (JHS 45 (1925) σ. 201-209 πίν. VI-IX (*εἰκ. 8*).

Ἡ ἐπὶ πινακίου, τεθέντος πρὸς πλήρωσιν ἀπλῶς τοῦ ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ ἀρχαίου ὑπάρχοντος κενοῦ, εἰκονιζομένη ἐνταῦθα τριάς τῶν Νυμφῶν, παρουσιάζει τὰς κάτωθι αἰσθητὰς διαφορὰς: Ἡ πρώτη Νύμφη κάμπτει τὸ προβαλλόμενον ἀριστερὸν σκέλος, ἡ δευτέρα προβάλλουσα πολὺ τὸ ἀριστερὸν σκέλος, στρέφει τὴν κεφαλὴν τελείως πρὸς τὰ ὀπίσω, ὡς ἡ τρίτη ἐπὶ τοῦ Πειραιικοῦ. Ἡ τελευταία τέλος εἰκονίζεται ἐνταῦθα ὅλως διαφόρως ἢτοι ἔχουσα τὸ σῶμα ἐστραμμένον κατὰ τὰ $\frac{4}{5}$ πρὸς τὸν θεατὴν καὶ κρατοῦσα τὸ ἱμάτιον τῆς μεσαίας διὰ τῆς μὴ καλυπτομένης ὑπὸ τοῦ ἱματίου δεξιᾶς χειρὸς.

Ἡ κόμη καὶ τῶν τριῶν περατοῦται ὁμοιομόρφως εἰς κόρυμβον.

Εἰκ. 8. Νεοαττικὸς κρατὴρ ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Μουσεῖῳ τῆς Τέχνης τῆς Ν. Ὑόρκης (JHS 45 πίν. VIII).

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων προκύπτει ὅτι διὰ τοῦ εὐρήματος τοῦ Πειραιῶς ηὐξήθη ὁ ἀριθμὸς τῶν σωθέντων ἀντιτύπων τοῦ χαριστάτου τούτου ἀττικοῦ θέματος, ὅπερ προέρχεται ἐξ ἀγνώστου μὲν μέχρι τοῦδε προτύπου, ἔργου ὅμως ἀσφαλῶς ὀνομαστοῦ καλλιτέχνου τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τῆς 5^{ης} π.Χ. ἑκατονταετηρίδος, ὡς δεικνύουσιν αἱ μορφαὶ καὶ ἡ πτύχωσις τῶν ἐνδυμάτων, ἔστω καὶ ἂν ἐξετελέσθησαν ἐνταῦθα κατὰ τὸν τυπικὸν νεοαττικὸν τρόπον.

Ἐὰν νῦν ἐξαιρέσωμεν τὸ Ἐλευσινιακὸν ἀνάγλυφον, τὸ ὁποῖον καὶ ὡς παλαιότερον ἐξακολουθεῖ νὰ θεωρῆται τὸ σπουδαιότερον τῶν μνημείων τούτων, ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τὸ ὑπὸ ἐξέτασιν ἀρχαῖον, ἔνεκα τοῦ μεγέθους καὶ τῆς θαυμασίας διατηρήσεως αὐτοῦ οὐχὶ μόνον ὑπερέχει τῶν λοιπῶν νεοαττικῶν ἀναγλύφων, ἀλλὰ δύναται νὰ συμβάλῃ γενικῶς εἰς τὴν καλλιτέραν γνῶσιν τοῦ ἐν λόγῳ τύπου τῶν Νυμφῶν. Καὶ ὄντως ἡ ἀρίστη διατήρησις αὐτοῦ εὐκολύνουσα τὴν ἐξέτασιν καὶ μελέτην τῶν προοιρημένων μνημείων, ἐπιτρέπει σήμερον νὰ ὑποστηρίξωμεν μετὰ βεβαιότητος, ὅτι πάντα ταῦτα ἀνάγονται εἰς κοινὸν πρότυπον, ἐν αὐτοῖς δὲ ἔχομεν — ἀσχέτως πρὸς τὴν ἀποδεδειγμένην ἐπὶ τῶν πλειόνων σμίκρουνσι — πιστὴν ἀντιγραφὴν καὶ οὐχὶ μίμησιν αὐτοῦ. Λέγομεν δὲ τοῦτο, διότι εὐκόλως σήμερον δύναται νὰ ἀποδειχθῇ, ὅτι αἱ σημειωθείσαι καὶ ὑφ' ἡμῶν μεταξὺ τῶν ἀντιγράφων διαφοραὶ, δὲν ὑφίστανται ἐν τῇ πραγματικότητι, ἀλλ' εἶναι δημιουργήματα τῶν παλαιῶν μελετητῶν καὶ ὀφείλονται προφανῶς εἰς τὴν δυσκολίαν, πρὸ τῆς ὁποίας εὐρέθησαν οὗτοι λόγῳ τῆς καταστάσεως τῶν μνημείων καὶ δὴ τοῦ ἀποτετριμμένου τῆς ἐπιφανείας αὐτῶν (πρβ. ὅσα σχετικῶς ἀναφέρει ὁ HAUSER ἔ.ἀ. ἐν σ. 21 καὶ 32, εἰδικώτερον βλ. διαφορὰς κατὰ τὴν ἰχνογράφησιν τοῦ αὐτοῦ μνημείου μεταξὺ τῶν εἰκόνων REINACH R. R. III 135,1 καὶ HAUSER ἔ.ἀ. ἀριθ. 46 πίν. III).

Διὰ τῶν ἀνωτέρω βεβαίως δὲν ἐννοοῦμεν οὔτε τὰ παρατηρηθέντα ἐπὶ τοῦ κρατήρος τοῦ Μητροπολιτικοῦ Μουσείου, οὔτε τὴν μοναδικὴν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀξιόλογον παραλλαγὴν τοῦ συμπλέγματος τῶν Νυμφῶν ἐπὶ τοῦ ἀναγλύφου τῆς Μεγαλοπόλεως ἢ Σπάρτης. Ταῦτα ὡς καὶ ἡ ἐξεζητημένη ἐπεξεργασία τῶν λεπτομερειῶν, δι' ἧς ἐμφανίζονται αἱ μορφαὶ ἄνευ ζωῆς, εἶναι ἔργον τῶν ἀντιγραφῶν¹.

Ὁ τύπος οὗτος² τῶν Νυμφῶν καὶ γενικώτερον ἢ τριάς τῶν ὀρχουμένων γυναικῶν εἰκονίζεται, ὡς ἀνεφέραμεν ἤδη, ἐπὶ τῶν σχετικῶν μνημείων, ἐν συνδυασμῶ πάντοτε πρὸς ἄλλας μορφάς. Ἐξαιρέσιν βεβαίως τούτου ἀποτελοῦσι τὸ ἀνάγλυφον τῆς Ἀφρικῆς³ καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ κρατήρος πινάκιον. Πῶς εἶχε τὸ πρωτότυπον δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν. Ἐπὶ τῆς Πειραιϊκῆς πλακῶς πάντως ἔχομεν ἐπὶ πλέον ἀγροτικὸν ἐξ ἀκατεργάστων λίθων καὶ διὰ στεφάνου ἐστεμμένον κυλινδρικὸν βωμόν, πρὸ δένδρου, δρυὸς

¹ Εἰς ἀμέλειαν μᾶλλον τοῦ ἀντιγραφῆως, καὶ οὐχὶ εἰς ἀπειρίαν αὐτοῦ, ὀφείλουσι νὰ ἀποδοθῶσι καὶ τὰ ἐπὶ τῆς Πειραιϊκῆς πλακῶς ὑπάρχοντα σφάλματα.

² Ἄλλος καθωρισμένος ἤδη τύπος Νυμφῶν εἶναι ὁ ἀποτελούμενος ἐκ τῶν ὑπ' ἀριθ. 34, 35 καὶ 36 χορευτριῶν τοῦ Hauser, ὡς ἀπέδειξεν ὁ καθηγητὴς Κ. ΡΩ.

ΜΑΙΟΣ διὰ τῆς θαυμασίας μελέτης του ('Αρχ. Ἐφ. 1905 σ. 99-155) περὶ τῶν εὐρημάτων τοῦ ἀντροῦ τῆς Πάργης.

³ Περὶ τοῦ ἀναγλύφου τούτου πιστεύεται ὅτι ἀποτελεῖ μέρος μεγαλυτέρας συνθέσεως — BSA III σ. 170.

ὡς φαίνεται ἐκ τῶν φύλλων, ὡς καὶ γυναικείαν μορφήν, ἐν τῇ συνήθει περιβολῇ¹ καὶ στάσει τῶν δεομένων.

Τὰ νέα ταῦτα στοιχεῖα κατέχουσιν, ἐν τῇ οὕτω σχηματιζομένη συνθέσει, ὅπως δευτερεύουσιν θέσιν.

Ἡ τοιαύτη ἀπόδοσις τοῦ δένδρου, ὡσεὶ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, μετὰ τοῦ κανονικοῦ κορμοῦ καὶ τῶν ἀντιστοίχως διατεταγμένων ὄζων καὶ κλάδων αὐτοῦ, ἀποτελεῖ ἐπίσης γνώρισμα τῶν νεοαττικῶν χρόνων.

Ἡ προσθήκη τῆς σεβιζούσης ἐγένετο πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ τετραγώνου χώρου τῆς πλακός. Παρασταθεῖσα αὕτη κακῶς ἐνταῦθα ἦτοι ἀφ' ἐνὸς μὲν ἔχουσα τὰ νῶτα ἐστραμμένα πρὸς τὸν βωμὸν ἀφ' ἑτέρου δὲ ἰσοῦψῆς² πρὸς τὰς Νύμφας, οὐδεμίαν ἐνότητα παρουσιάζει μετὰ τῆς ὅλης συνθέσεως.

Καὶ τοῦτο ὅμως εἶναι χαρακτηριστικὸν τῶν νεοαττικῶν ἀναγλύφων. Ἐπ' αὐτῶν συνήθως ἔχομεν παρατεταγμένας ὥραιās μορφὰς « ἐν ἁρμονικῇ ἀλλ' ἀσυνδέτῳ συνθέσει » κατὰ τὴν φράσιν τῆς G. Richter (JHS ἔ.ἀ. σ. 208).

Πόθεν ἐδανείσθη ὁ νεοαττικὸς τεχνίτης τὸν τύπον τοῦτον τῆς ἰκέτιδος δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἀνεύρωμεν.

Ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ ἀναγλύφου τέλος ἔχομεν καὶ ἐπιγραφὴν, τῆς ὁποίας τὰ ἐλάχιστα δυστυχῶς σφζόμενα ἴχνη, μετὰ μεγάλης δυσκολίας, κατῶρθωσα νὰ ἀνακαλύψω.

Ἡ ἐπιγραφὴ εὐρίσκεται εἰς τὸ κέντρον τῆς πλακός, μεταξὺ τῶν κεφαλῶν τῶν δύο πρώτων Νυμφῶν, ἀποτελεῖται δὲ ἐκ δύο στίχων, ὧν ὁ δεύτερος βαίνει λοξῶς.

Ἡ ἀνάγνωσις αὐτῆς, τελείως ἀδύνατος σήμερον, ἐλπίζομεν ὅτι θὰ ἐπιτευχθῆ, ὅταν πραγματοποιουμένης ὅσον οὔπω τῆς ἐξερευνήσεως τοῦ βυθιοῦ τοῦ λιμένος τοῦ Πειραιῶς ἀποκτήσωμεν μετὰ τῶν πολλῶν ἄλλων γνωστῶν καὶ ἀγνώστων πολυτίμων ἀρχαίων, ἅτινα ἀπετέλουν τὸ φορτίον τοῦ βυθισθέντος κατὰ τὸν δεύτερον μ.Χ. αἰῶνα πλοίου, καὶ τὰς ἐπαναλήψεις τῆς πλακός ταύτης.

ΦΟΙΒΟΣ Δ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΛΟΣ

¹ Τὸ οὐχὶ σύνηθες μακρὸν ἀπόπτυγμα τοῦ χιτῶνος τῆς σεβιζούσης παρατηρεῖται καὶ ἐπὶ τῶν ὑπ' ἀριθ. 1402 καὶ 1425 ἀναγλύφων τοῦ Ἐθν. Ἀρχ. Μουσείου (βλ. ΣΒΟΡΩΝΟΥ ἔ.ἀ. πίν. XXXV (4) καὶ LXVIII) ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἀρ. 3475 ἀγάλματος τοῦ αὐτοῦ Μουσείου, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ ἐκ Λέσβου ἐπιτυμβίου ἀγάλματος γυναικὸς (Παράρτημα Ἀρχ. Δελτ. 1927-28 σ. 18 εἰκ. 9). Ἀδεξίως καὶ χονδροειδῶς ἀπεδόθη ὁ ἄκρος δεξιὸς πούς αὐτῆς καὶ ἡ κατὰ τὴν κνήμην πτύχωσις. Διὰ τοῦ ποδὸς τούτου

καὶ τῆς δεξιᾶς χειρὸς τῆς σεβιζούσης προσεπάθησεν ὁ τεχνίτης νὰ καλύψῃ χάριν συμμετρίας, τὸ ὑπάρχον κενὸν κατὰ τὴν πλευρὰν ταύτην.

² Μολονότι ἐνταῦθα πρόκειται περὶ νεοαττικοῦ ἔργου ἐν τούτοις ὑπενθυμίζομεν ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ ἐκ Δήλου ἀναθηματικοῦ ἀναγλύφου τῆς Ἀρτέμιδος, ἔργου τοῦ 4ου π.Χ. αἰῶνος, οἱ σεβίζοντες ἔχουσι τὸ ἀνάστημα τῆς θεᾶς (BCH 1922 σ. 74 πίν. XI).